

Tre Juleaftener.

af A. Bøllmar. (Fortsat.)

XIX.

Et Morgenislen smuk og klar, dog lidt, før Dagen ender, Naturen saa omhyggelig, at man den næppe hender.

Den Krugt, som modnes i en Haar, ormsluffen ofte findes, det Vaand er faldent smit fort, som altfor hurtigt findes.

De Idealer, som man ser, er ofte snart forlovet; dog, den, derat at lære ved, har altid meget udbet.

Og saa for vore Venner i Berlin er der gaet to Aar, siden vi sidst soa dem. To Aar, — sete tilbage kun en kort Tid, — sete fremad en lille Evighed; for Gertrud var det første af disse to Aar gaet meget hurtigere end det andet.

Altid har udre Glans og Herlighed haft en stor Magt og saa over fromme Hjerte. Man hrer saa megen Tale om Foragt for Verden, det er de første Børneste, man skal træde paa Troens Vej.

Nu var Løsefælden kommen i Stand; i Generalindens Saloner samlede en Aften om Ugen et lille udbaigt Selskab, som læste Bøger af klassiske Forfattere; Gertrud maatte ofte ved disse Lejligheder synge; hun havde en høj Sopran, og Generalinden forstode, at hun aldrig havde hørt sin Yndlingsang: Robin adair, lyng saa smukt, som Gertrud sang den.

Generalinden saa det ikke, hun holdt meget af Gertrud og glædede sig over, at hendes Svoger ogsaa optraadte venligt mod hende; det vilde iøvrigt have gjort hende ondt, om han havde behandlet Gertrud som Tyende.

Uge overfor Børnene opfyldte Gertrud trofast og samvittighedsfuldt sin Pligt; hun gjorde gerne og med Iver, hvad hendes flittige Hænder fandt for godt; hendes Natur søgte sig bedst tilpas derved.

Efterhaanden som Generalinden blev bedre, overtog hun selv sine Pligter og fratog derved Gertrud den ene efter den anden; men denne søgte sig frænklet og mente at blive berøvet sine Rettigheder.

Et Selskab en Aften hos Generalinden saft Tale om Adelsens Rettigheder og Pligter, og Løjtnanten fremkom med følgende Ytring:

„Jo ældre jeg bliver, des mindre ser jeg Verden i noget skralede Lys, Adel og Ære, Anseelse og Rigdom, Mandighed og Naturgaver — her bagved skales ofte megen Fuldhed, Stæthed og Trodsighed, hvorfor jeg har vænnet mig til at værdisætte Mennesket efter dets Karakter og intet videre.“

„Dermed vil du vel ikke sige,“ svarede Generalinden, „at Adel og Stand ingen Forrettinger have?“

„Nej, visseilig ikke, Adel forpligter, den skal være et Fyrtaarn, hvorfra der udsiraaler Lys selv for den fattigste søfarende, og ligesom Lyset fra Fyrtaarnet kan lyske videre og bringe flere Hjelpe og Frelse, end det lille Lys i Kistehyttens Vindu, skal ogsaa Adelen blive og være til Velfærd for mange.“

„Ja, vi have mange og tunge Pligter,“ sattede en Grevinde.

„Og den Maade, hvorpaa vi løse og opfyldte vore Forpligtelser, adler os i Sandhed,“ svarede Løjtnanten.

„Jeg indrømmer, at ogsaa lavt stillede Mennesker kunne bære Adel; men med Naadagaver er det en anden Sag,“ sagde en Dame. „Disse kunne ikke nedarbejdes, ikke tilføjes, de ere Menneskets retsmæssige Ejendom, at de vække Deltagelse og Beundring ligger i Sagens Natur.“

„Men hvorfor skulle ikke vi, som beundre Stene og Planter, Dyr og Stjerner, beundre iøvrigt ogsaa begavede Mennesker?“ bemærkede en anden.

„Det være langt fra mig at se ned paa begavede og lærde Mennesker,“ svarede Løjtnant v. Krummingen, „men jeg foretrakker et Menneske som Haydn, der, da han hørte sin Komposition: „Det blide Lys!“ udbro: „Nej dette er ikke af mig, det er dit Bæst, min Gud!“ — Det er en Karakter, som jeg ærer og agter, hvis virkelig hans Liv og Gerning svarer til disse Ord. Forøvrigt er den ringeste, lidt begavede Haandværker, hvis Liv er ret, mig kærere end alle Genier, Adelsmænd og Kærligst.“

„Saa sagde,“ sagde Generalinden, „var du kommen i saa nær Forbindelse med jeg med disse Kløster, vilde du der have fundet saa megen Naahed og Sælsked, at du ikke kunde finde nogen Adel der.“

„Men jeg søger den heller ikke udelukkende der. Jeg siger blot, at et Menneske ikke imponerer mig ved sine ydre eller aandelige Fortrin, men kun ved sin Karakter. Jeg har altfor ofte i vore Kredse lagt Mærke til: optraeder det et Menneske med et fint Naan, selv om han ikke har gjort noget for at fortjene det, kommer man ham straks i Møde med største Væbødsighed, ja tænker det allerbedste om ham, selv om hans Børen og Læden kommer i Kollision med det fine Naan, — kommer der berimod en tarvelig Mand med et ganske almindeligt Naan, som ikke har anden Udmærkelse end sit ærlige Hjerte og Nytte, men har Hundrede Gange bedre Forstand end den anden, denne sidste lader man upaaagtet sidde i en Krog og lader ham søle, at han til Nød bliver taalt. Vor Tids Søagthed er, at man undervurderer det ringe og uanseelige, medens man beundrer og foragter det, der iøvrigt ovenpaa. Jeg holder fast ved mit: ikke vor Adel, ikke vore Penge, ikke vore Egener, men vort Liv skal sigte og bestemme, hvad vi ere.“

Gertrud gjorde sig Udmærkelse af at gaa Glip af et eneste Ord i denne Samtale og bifaldt ganske, hvaa Løjtnant v. Krummingen sagde. Hun saa op til den unge Mand, der havde saa modne vægtige Livsanskuelse, og af disse hans Meninger lærte hun en Brev, der skulde føre over den Kløft, som skilte den adelige Officer fra den ringe Skovriderbatter.

Generalinden saa dette Blif — overhovedet havde hun i den sidste Tid opmærksomt taget det dem. For hende var det, som begik de en Forbrydelse mod hende; thi — bortset fra den store Standsforskjel — havde det altid været hendes kærester Tanke og Drøm, at hendes Mand Broder skulde ægte hendes Søster. Og nu uovede denne tarvelige Pige at fryde sig ved hendes Planer. Hun kunde nok holde af hende og behandle hende godt, men optage hende i sin Familie — nej, aldrig.

„Na var saa god at gøre Deres Pligt,“ sagde Generalinden pludselig og kaldt til Gertrud, idet hun pegede paa de tomme Teloopper og viste hende saaledes med et eneste Ord tilbage til hendes Stilling og Pligt. Enhver, som hørte dette, forstod det ogsaa, thi Generalinden sagde aldrig noget uoverlagt Ord. Selv Løjtnant v. Krummingen forstod hende, og idet han rakte Gertrud sin Kop, sagde han:

„Vi vente alle paa at modtage Gaver af Deres Haand.“

Gertrud rødmede, Generalinden bed sig i Læberne, men tog den safte Beslutning at træde op med al sin Energi.

Fra nu af var Gertruds Stilling ingenlunde let. I det ydre forandredes intet i hendes Liv, og alligevel var det blevet et helt andet. Det var kun Smaating, som forbitrede hende Livet; men Smaatingenes Magt er noksom bekendt, og den brede Strøm, der oplusser alt paa sin Vej, har ogsaa kun en lille Kilde og bestaar af mange smaa Draaber. Det er kun en ringe Ting at saa en Draabe Vand paa Hovedet, men vedvarende at saa Draabe efter Draabe paa samme Sted, bliver til en uudholdelig Bine.

Generalinden talte kort og kaldt til Gertrud, i Stedet for den tidligere Tilbud viste hun hende uden gyldig Grund Mistilid. Tilbød Gertrud som ofte før at skrive et eller andet Brev for hende, fik hun til Svar, at hun behøvede ikke at vide alt, — og Gertrud havde ikke en Gang tænkt paa det mulige Indhold af Brevet. Dette krævede hende bittert; men i Stedet for nu at tage det ufortjente onde, som det ufortjente gode, der før var blevet hende til Del, satte hun sig op herimod, blev mistroisk, og optog ilde selv det, som ikke var ment ondt. Hun kæmpede sandt nok mod Bitterheden, der vilde komme op i hende, hun had nok om Kraft, — men hun saa mere og tænkte mere paa de andres Synd, end paa sin egen. Dertil kom, at hun var skarpsynet nok til at se den egentlige Grund til Mistanksomhed mod hende, og hendes Stolthed og Retfærdighedsfølelse satte sig op mod denne. Mistanksomligt udmærkede Løjtnant v. Krummingen hende mere end nogen sinde, og hun kunde ved god Samvittighed give sig selv det Vidnesbyrd, at hun ikke gav nogen Anledning dertil, om hun end heller ikke saa nogen Grund til at vise ham bort, efter som han jo ikke var afhængig af sin Svigerinde.

John.

Kære Jenny!

Da jeg tænkte om John, og med det samme om dig og din Stilling, som jeg ret levende til at føle for dig, og tænkte da: „Du maa dog skrive lidt til hende.“ Jeg synes nemlig, at jeg saa godt kan der en saadan som John, mener ogsaa, jeg har haft mere end en John at gøre. Alligevel, naar jeg saa tænker paa, hvad jeg skal skrive, saa snubler det, for jeg forstaaer saa godt, at du vil have Raad, som kan bruges i Praxis, du vil have prøvet Raad af erfarne Mennesker. Men trods det, at jeg kender John, og har tænkt meget over ham og hans sigte, og saa prøvet min Opdragelse i den Retning, saa er det alligevel, som jeg ingenting ved, som man bør vide det.

To Raad faar man for godt Råd i den hele Verden angaaende John. Det første hedder paa lidt barst norsk: „Du skalde have Juling, Gut.“ Det andet hedder saa ofte paa lidt blodagtig dansk: „Tag ham med det gode, statsfæls Dreng.“ Men se, det er slet ikke sagt, at de Raad due saadan uden videre. Saa kommer jo dertil, at John er for stor til at saa, og du for lille til at give ham Juling. Hvad det angaar med at tage ham med det gode, saadan som det i Almindelighed menes, da kan det godt være, at John er saa træt og mat af dette, som Bagerens Børn af Hvædebrød. Men naar han ikke kan tages herved med det onde eller gode, hvad saa? Er der andet end et „enten — eller?“

Hvis man fremdeles spørger sig for, eller ser sig om i den vide Verden, saa vil Svaret mange Steder blive: „Nej, enten — eller“ er galt; det maa være „baade — og“. „Juling“ eller noget, der ligner det, til sine Tider; „tagen med det gode“ eller noget, der ligner det, til andre Tider. „Forandring“ eller „vegne Menneskene. Men jeg tvivler paa, at denne Forandring har noget særligt frugtfuldt ved sig for John. Han kan trods „enten — eller“ og „baade — og“ godt blive den samme, uden at forandre sig. Og det var jo dette, det blev tilsligitte.

Ja, men naar herved „enten — eller“ eller „baade — og“ duer, er der saa mere? Kunne vi saa komme videre? Er vi saa ikke ved Enden? — Jo, paa en Maade. Men det er ofte saa, at hvad vi Mennesker kalde Enden, er Begyndelsen. Det gælder maast meget mere, end vi se, i vor egen Opdragelse, ja i hele vort Liv. Enden er Begyndelsen, og derfor skulle vi begynde ved Enden. Kære Jenny! det kan være, at du har ment, at Johns Opdragelse snart skulde være ved Enden, og saa angik du, naar du synes, den er knap begyndt.

Først maa jeg sige: Det er noget, der kaldes Børneopdragelse. Det er den Opdragelse, Forældre give deres Børn, og den er vist snart ved Enden for Johns Vedkommende. Men der er ogsaa noget, der kaldes Broder- og Søsteropdragelse, hvor Søstre og Brødre opdrage paa hverandre; og ofte begynder denne Opdragelse ret for Alvor, hvor Forældrenes ender. At du har faaet begyndt saa tidlig med John, synes jeg nok, jeg kan forstaa; men alligevel tror jeg, det passer: Det er egentlig forkert nu, at du rigtig kan begynde med Haab om Udbytte. Men ligesom Forældrene have, eller burde i hvert Fald have, en Hjelpe ved deres Opdragelse i Skolen, saa maa du have Hjelpe i din Omgangskreds. Det vil sige, du maa søre John ind i dit Selskab. Ellers kan det vel gaa saa, at til daglig have J en hel Del med hinanden at gøre, men saa snart J skulle ud, eller have fremmede, saa gaa J hver til sin Side. J skulde ved „højtidelige Lejligheder“ skulle saa Tagerne efter til at finde hinanden igen. Saa skal du maast til at bryde ned, hvad der af Johns Selskab er bygget op — saa bygge op o. i. v. Nej, J maa have fælles Selskab.

Nu ved jeg nok, at du holder af Sang og Musik og Kirken og lig Omgang; og jeg ved ogsaa nok, at det er, hvad man kalder vægne Mennesker, du kommer sammen med. Og naar jeg saa tænker paa, hvor lidt John bryder sig om alt, hvad du holder af, og at han er meget ubefølet, og knap en Søndag behøver at klæde sig om for at gaa i sit Selskab, saa forstaaer jeg godt, at det slet ikke er saa nemt. Men alligevel! — Der siges saa ofte om vor Frelser, at han forlod sin Herlighed, gif ned og satte sig blandt Soldere og Synbere. Og han gjorde det saa heldt, at han blev antaget for at høre med til saadanne.

(Fortsættelse).

Her er noget, som kan bruges over for John. Blot det bliver „Sandheden tro i Kærlighed“. Ikke brutal, for Hjertet er en fin Ting. Ikke fint berregnende, for Hjertet er en ærlig Ting. — Herren forlod sin Herlighed, men han tog den alligevel med berned, og vi saa den. Han plantede den i Toldeber og Synberhjerter. Du forstaaer nok, kære Jenny, at søre det over i dine Forhold.

Naar jeg derfor skulde sige mere om din Opdragelsesgerning, saa maatte det blive omtrent som saa: Nu have vi jo det bedste Foraar. Sæt nu, at du en Søndag Eftermiddag indbød John paa en Spadseretur, eller bad ham om en Kæretur. — Ja, jeg ser det nok; han maa først pyntes op. Men det kan du tænke paa i Forvejen. Klæderne skulle være i Orden, Skovlerne blanke, Slippen maa du selv sørge for at vinde pænt, — saa kunde du jo med det samme — holde lidt af ham. Kommetærklæde maa ikke mangle, hvoraf blot en lille Snip — du ved det jo nok.

Der maa naturligvis ikke være noget i dig af det, at du har nedladt dig til at spadserere med din Broder. Det er Liv i alleregentligste Forstand, at John mangler. — Vi Mennesker have ikke det Liv i os selv, men kunne faa det af ham, som er kommen til Verden for at give den Liv. — Vi kunne være Ledere for dette Liv, saa det ved os kan overføres i andre, gennem tusinder af de Forholde, vi stille os i til dem.

Nu vil jeg slutte denne Gang. Jeg tænker at høre fra dig inden længe. Maast jeg da bedre kan forstaa dig, og da kan det være, at du hører fra mig igen.

Blot et til Slut. Du kan stole paa, at jeg, som du, holder af skalks John og gerne vilde, at alt skulde gaa godt. Hvor urimeligt det lyder, kan den Tid godt komme, da John er ved at opdrage paa sin kære Søster Jenny. Thi: Herren er god, og hans Miskundhed varer evindeligt. — u.

To Ansigter.

Nede i den italienske By Milano levede der før mange Aar siden en berømt Maler, Leonardo de Vinci hed han. Han har malet mange skønne Billeder af Frelserens Liv; det skønneste er vistnok hans Billede af den hellige Navver. Leonardo arbejdede paa dette Billede i mange Aar, og han gjorde det under Bøn. De bekendte Apostles Ansigter malede han efter nogle af sine Bekendte nede i Milano. Men endnu havde han ikke fundet noget Ansigt, han turde tage til Model for Frelseren selv; det skulde jo være det skønneste Ansigt. Til sidst blev han gjort opmærksom paa en ung Mand, Pietro Bandinelli, der var bekendt for sin udmærkede Sangstemme. Her fandt Leonardo, hvad han søgte: Et skelfligt Ansigt havde den unge Mand, og Renshed og Fromhed lygte ud af hans Øjne. Leonardo forhørte sig om hans Liv, alle roste ham. Denne Mand blev Model til Frelserens Billede. Billedet var juvt færdigt, da Pietro rejste fra Byen; han skulde til Rom for at udदानe sin smukke Stemme. Men der i Rom kom han i et daarlignt Selskab, og „sig mig, hvem du omgaaes, saa skal jeg sige dig, hvad du bliver til;“ han blev til den fortabte Søn, han forældt til at drifte og spille; dybere sank han, han endte som Forbryder. Men alt dette vidste Leonardo ikke. Han havde nu faaet sit Maleri næsten færdigt, der manglede blot eet Ansigt endnu; det var det Fortabte Barn, Judas, det skulde jo være det grimme Ansigt.

Da gif han en Dag paa Milanos Gader, og der møbte han en ynkelig Skikkelse, en Mand i Pjalter, snavset, med et stummet, lurende Blif. Maleren studiede: Her havde han jo Judas' Ansigt. Han lejede Manden til at sidde for sig. Den Dag, han lagde sidste Haand paa Bærket, sagde Manden til ham: „Men kan De da ikke huske, at De har malet mig en Gang før?“ Da Leonardo skulde se til, hvem tro J saa, det var? Det var — Pietro Bandinelli.

Saaledes kan Synden forandre et Menneske og et Hjerter.

Enfoldig Tro.

Der var en Gang en from Kvinde, der blandt sine Omgivelser var bekendt for sin enfoldige Tro og sin Taalmodighed midt under mange Prøvelser. En anden Kvinde, som boede i en end Enge, hørte tale om hende og sagde:

„Jeg maa gaa og træffe denne Kvinde og lære Hemmeligheden ved hendes Lykke.“ Hun gav sig paa Vej, indbød sig i Samtale med den fromme Kvinde og sagde:

„Er De den Kvinde, som har saa stor en Tro?“

„Nej,“ svarede hun, „jeg har ikke saa stor Tro, men jeg har en Smule Tro paa — en stor Gud.“

Svad Kortspil kan føre til.

Engang løste jeg med Toget fra Desalooia til Madison. Foran mig sad fire Jurister ivrig beskæftiget med at spille Kort. Ved Siden af de spillede sad en tarvelig Klædt Kone og betragtede dem ufravendt, medens dog Udtrykket i hendes Ansigt viste, at det ikke var Interesse for selve Spillet, der fængslede hende.

Der blev en Pause i Spillet, og denne benyttede Konen til at henvende sig til en af de spillende Herrer: „Kender De mig ikke, Hr. Dommer?“ spurgte hun med skælvende Stemme. „Jeg erindrer Dem ikke i Djævlensket“, svarede han venligt; hvor have vi truffet hinanden før?“ „Mit Navn er Smith“, svarede hun. „Jeg var i Retsskoleen i Desalooia for tre Aar siden, da min Søn blev dømt til 10 Aars Straffearbejde; han døde sidste Efteraars i Fængsel.“

Alle de medrejsendes Opmærksomhed var vækket, de lutede alle til; selv de spillede lod Spil være Spil og saa paa den talende.

„Han var en god Dreng“, vedblev hun, „og hjalp mig meget paa vor Gaard ude paa Landet, da hans Fader var død, og jeg kun havde ham. Jeg opdrog min Dreng i Bøn til Gud og lærte ham tidlig at have Afsty for det onde og vende sit Hjerte til Gud, og alt tegnede saa godt; men han mente ikke rigtig, at Landarbejde laa for ham. Jeg folgte saa vort lille Sted og flyttede til Byen, hvor De jo nok husker, Hr. Dommer, at han kom i Tjeneste hos Dem som Karl. Fra nu af gif det ned ad Bakke for os. Han fik Lykt til Kortspil, og med Spillet fulgte Lykt til Drik, Tab af Penge og Tid og lidt efter lidt ogsaa Tab af Sjælsfreden; thi slet Umgang fortærrer gode Sæder. Og, kære Hr. Dommer, De maa ikke blive vred, men naar jeg foreholdt ham det forfærbelige i hans Spillelyst og dens Følger, svarede han altid: „Men, Moder, det er der intet ondt i, det er saamænd en uslydlig Fornøjelse; Dommeren spiller Kort hver Aften, og ham vil du dog vel regne for en hæderlig Mand, der ved, hvad han gør.“ De ved jo, hvordan det gif ham. De ved, det gif ned ad Bakke, indtil han til sidst deltog i Bankroteriet og i det bermed følgende Mord. De ved ogsaa, at han havde tilbragt den første Del af sin Forbrydelsestid paa Spillebordet i de Sturkes Lag, der forlebbe ham til at deltage, og at han havde drukket sig tilbede fra Sans og Samling først. Ja, Hr. Dommer, da jeg blev faldet til min ulfkelige Søn og hørte Sammenhængen paa hans lærgelige Historie, da lovede jeg aldrig at se nogen spille Kort uden at advare dem mod at give sig af med en saadan Svælskættelse, der kan have saa stærke vange Følger, og bliv ikke vred over, at jeg ogsaa i Dag gør det, Hr. Dommer; jeg tør ikke andet, thi det er et heiligt Løfte, jeg har aflagt for min Gud.“

Hun tav; men Kærtene bleve ikke mere brugte paa den Rejse, og det er at ønske og haabe, at Tilhørerne have besluttet aldrig mere at „forbrude Tiden“, som det hedder, med denne farlige Beskæftigelse.

„Jeg kan ikke lide at høre noget ubehageligt!“

To Gaandværkskvænde sad henne ved Ovnen og drak sig et Glas. Da sprang der en Glød hen paa den enes Fratke. Den anden saa det og sagde: „Kammerat, vil du høre en Nyhed?“ Den tilstaltte svarede: „Ja, hvis den er god, men er den ubehagelig, bryder jeg mig ikke om at høre den.“ „Ja, god er den ikke“, sagde den anden. „Saa vil jeg heller ikke høre den.“ „Vig er det lige meget“, sagde den første. Lidt efter begyndte det at lugte fremt fvedent, da mækkede Svenden, at Gløden havde brændt et stort Hul paa hans Fratke; hans Kammerat sagde rolig: „Jeg har set den for længe siden.“ „Men hvorfor søgde du mig det dog ikke?“ raabte den anden ærgerlig. „Du sagde jo selv, at du ikke vilde høre noget ubehageligt!“